

ANCIENT MACEDONIA

II

PAPERS READ
AT THE SECOND INTERNATIONAL SYMPOSIUM
HELD IN THESSALONIKI, 19-24 AUGUST 1973

ΑΡΧΑΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

II

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 19-24 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1973

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ - CONTENTS

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - PREFACE

1. Μανόλης Ἀνδρόνικος, ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 1 - 6
2. Ἀνδρέας Κ. Βαβρίτσας, ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΞ ΑΡΑΒΗΣΣΟΥ ΠΕΛΛΗΣ 7 - 11
3. John A. Vartsos, THE FOUNDATION OF BREA 13 - 16
4. Michael Vickers, SOME EARLY IRON AGE BRONZES FROM MACEDONIA 17 - 31
5. Κωνσταντῖνος Ι. Γαλλῆς, ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΕΞ ΕΔΕΣΣΗΣ: ΛΑΡΙΣΑΪΚΟΝ ΤΙΜΗΤΙΚΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ 33 - 43
6. Boris Gerov, PROBLEME DER HISTORISCHEN GEOGRAPHIE NORDOSTMAKEDONIENS 45 - 52
7. Lloyd L. Gunderson, THE PORTRAIT OF ALEXANDER THE GREAT IN SIBYLLINE ORACLES 53 - 66
8. R. E. Witt, THE KABEIROI IN ANCIENT MACEDONIA 67 - 80
9. F. W. Walbank, THE CAUSES OF THE THIRD MACEDONIAN WAR: RECENT VIEWS 81 - 94
10. Γεώργιος Δεσπίνης, ΤΟ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕΔΙΣΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ 95 - 102
11. J. R. Ellis, THE DYNAMICS OF FOURTH-CENTURY MACEDONIAN IMPERIALISM 103 - 114
12. R. M. Errington, AN INSCRIPTION FROM BEROEA AND THE ALLEGED CO-RULE OF DEMETRIUS II 115 - 122
13. V. G. Kallipolitis, A PROPOS D'UN TYPE DE «MITRÈ» MACÉDONIENNE 123 - 128
14. Δ. Κανατσούλης, ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΕΛΙΜΙΩΤΩΝ 129 - 134
15. Paul A. Clement, ALARIC AND THE FORTIFICATION OF GREECE 135 - 137
16. † J. M. R. Cormack, THE GYMNASIARCHAL LAW OF BEROEA 139 - 150

17. Χάιδω Κουκούλη-Χρυσανθάκη, ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ε΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΦΙΠΟΛΗ	151 - 167
18. Julia W. Loomis, CICERO AND THESSALONIKI, POLITICS AND PROVINCES	169 - 188
19. † Χ. Ι. Μακαρόνας, ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ Η ΜΥΓΔΟΝΙΚΗ	189 - 194
20. A. H. McDonald, CLASSICAL TEXTS AND MACEDONIAN TOPOGRAPHY	195 - 199
21. Pierre A. MacKay, THE ROUTE OF THE VIA EGNATIA AROUND LAKE OSTROVO	201 - 210
22. † E. W. Marsden, MACEDONIAN MILITARY MACHINERY AND ITS DESIGNERS UNDER PHILIP AND ALEXANDER	211 - 223
23. Έμμανουήλ Ι. Μικρογιαννάκης, ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ	225 - 236
24. Georgi Mihailov, SITALCÈS ET LA MACÉDOINE, ATHÈNES ET LA GUERRE DU PELOPONNÈSE: HISTOIRE ET POÉSIE	237 - 250
25. Γ. Μπακαλάκης, ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΔΙΟΥ 1964-1971	251 - 256
26. Χ. Μπακιρτζής, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	257 - 269
27. E. Badian, THE BATTLE OF THE GRANICUS: A NEW LOOK	271 - 293
28. Eugene N. Borza, ALEXANDER'S COMMUNICATIONS	295 - 303
29. Harry J. Dell, MACEDON AND ROME: THE ILLYRIAN QUESTION IN THE SECOND CENTURY B.C.	305 - 315
30. Georges Daux, CONTRIBUTIONS RÉCENTES DE L'ÉPIGRAPHIE A L'HISTOIRE DE LA MACÉDOINE ANTIQUE	317 - 330
31. Δημήτριος Παντερμαλής, ΛΑΤΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑ ΤΟΥ ΔΙΟΥ ΠΕΡΙΑΣ	331 - 342
32. Δ. Παπακωνσταντίνου-Διαμαντούρου, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΝ ΤΗΣ ΠΕΛΛΗΣ	343 - 358
33. Χρήστος Γ. Παπουτσάκης, ΝΕΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΡΑΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΧΩΡΟ	359 - 370
34. Φώτιος Πέτσας, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ	371 - 379
35. D. M. Pippidi, LES MACÉDONIENS EN SCYTHIE MINEURE DE PHILIPPE II A LYSIMAQUE	381 - 396
36. Ίωάννης Κ. Προμπονάς, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΗΡΙΚΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ	397-407

37. **Zeev Rubinsohn**, THE 'PHILOTAS AFFAIR' — A RECONSIDERATION 409 - 420
38. **Θεόδωρος Κ. Π. Σαράντης**, ΕΛΛΗΝΟ-ΖΩΡΟΑΣΤΡΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ JANDIAL ΩΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΙΣΟΠΕΔΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 421 - 430
39. **Théodore Chr. Sarikakis**, DES SOLDATS MACÉDOINIENS DANS L'ARMÉE ROMAINE 431 - 464
40. **A. Giovannini**, LE STATUT DES CITÉS DE MACÉDOINE SOUS LES ANTIGONIDES 465 - 472
41. **Richard A. Tomlinson**, VAULTING TECHNIQUES OF THE MACEDONIAN TOMBS 473 - 479
42. **Ι. Π. Τουράτσογλου**, ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΒΕΡΟΙΑΣ: ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 481 - 493
43. **Clive Foss**, THE BATTLE OF THE GRANICUS: A NEW LOOK 495 - 502
44. **N. G. L. Hammond**, THE CAMPAIGN OF ALEXANDER AGAINST CLEITUS AND GLAUCIAS 503 - 509
45. **Christian Habicht**, ZWEI ANGEHÖRIGE DES LYNKESTISCHEN KÖNIGSHAUSES 511 - 516
46. **Robert W. Hartle**, THE IMAGE OF ALEXANDER THE GREAT IN SEVENTEENTH CENTURY FRANCE, II 517 - 530
47. **Bruno Helly**, POLITARQUES, POLIARQUES ET POLITOPHYLAQUES 531 - 544

EIKONEΣ - PLATES

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ 1968 τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἀποφάσισε νὰ ὀργανώσει στὴ Θεσσαλονίκη τὸ Α' Διεθνὲς Συμπόσιο γιὰ τὴν Ἀρχαία Μακεδονία. Ἡ ἐπιτυχία τῆς πρώτης ἐκείνης ἐκδήλωσης ὀδήγησε κατόπιν στὴν ὀργάνωση τοῦ Β' Συμποσίου τὸ 1973 καὶ τοῦ Γ' Συμποσίου ἐφέτος, ὅποτε συμπληρώνονται 2300 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Μὲ τὸ τελευταῖο αὐτὸ Συμπόσιο συμμετέχει τὸ Ἰδρυμα στὸν πανελλήνιο καὶ διεθνή ἐορτασμὸ τοῦ ἔτους Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ἡ ἐπιλογή τῆς Θεσσαλονίκης ὡς τόπου σύγκλησης τῶν Συμποσίων δὲν ἦταν φυσικὰ συμπτωματικὴ, γιὰτὶ στὴ Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας γιὰ αἰῶνες πολλούς, ποὺ ἀπέχει μόλις τριάντα χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν Πέλλα, τὸ λίκνο τῆς Ἀρχαίας Μακεδονίας καὶ τῆ γενέθλια πόλη τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, πάλλει ἡ καρδιὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Οἱ λόγοι ποὺ ὀδήγησαν τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἰδρύματος στὴν ὀργάνωση καὶ στὴ συνέχεια τὴν καθιέρωση τοῦ Συμποσίου αὐτοῦ ὡς μόνιμου πιά θεσμοῦ ἦταν καὶ εἶναι καθαρὰ ἐπιστημονικοί· νὰ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία σ' ἐπιφανεῖς ἱστορικούς, ἀρχαιολόγους καὶ φιλόλογους, Ἕλληνες καὶ ξένους, ν' ἀσχοληθοῦν πιὸ συστηματικὰ καὶ πιὸ σταθερὰ μὲ τὴν ἔρευνα τῶν πολλαπλῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων τοῦ πανάρχαιου τούτου χώρου—σύμφωνα μάλιστα μὲ τὰ πορίσματα τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἀνθρωπολόγου Ἄρη Πουλιανοῦ, ἐδῶ στὴ Μακεδονία, πιὸ συγκεκριμένα στὸ σπήλαιο τῶν Πετραλώνων τῆς Χαλκιδικῆς, ἐντοπίζονται τὰ παλιότερα γνωστὰ μέχρι σήμερα ἵχνη τῆς παρουσίας γενικὰ τοῦ ἀνθρώπου στὴν Εὐρώπη.

Ἡ Μακεδονία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ παρελθόντος της, γιὰτὶ συχνὰ στὶς μέρες μας, γιὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητας, ἐπισημαίνεται τὸ θλιβερὸ φαινόμενο τῆς παραχάραξης τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας ἀπὸ ὀρισμένους γειτονικοὺς λαούς, οἱ ὁποῖοι πρωτοεμφανίστηκαν στὸ χῶρο τῆς Βαλκανικῆς μόλις στὸν πρῶμο μεσαίωνα· ἄλλοτε λοιπὸν ἀμφισβητεῖται ἡ ἑλληνικότητα τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, ποὺ χαρακτηρίζονται ὡς «γραικομάνοι», κι ἄλλοτε, ὅταν τοῦτο εἶναι εὐκόλο ἢ χρήσιμο, παρατηρεῖται ὡς κι αὐτὴ ἡ πλήρης οἰκαιοποίηση ἐνὸς ἑνδοξοῦ—ἀπὸ τὴν ἄποψη μάλιστα τῆς σημασίας του γιὰ τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸ θὰ ἔπρεπε νὰ πῶ τοῦ πιὸ ἑνδοξοῦ—τμήματος τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου στὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀφρική καὶ τὰ ἑλληνικὰ κατόπιν κράτη τῶν διαδόχων του δημιούργησαν γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία ἓνα οἰκουμενικὸ κίνημα ποὺ ἔφερε τοὺς λαοὺς τῆς γῆς τὸν ἓνα πρὸ κοντὰ στὸν ἄλλο καὶ διέδωσαν τὰ ὑψηλὰ ιδεώδη τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ποὺ ἀποτελοῦν ἀπὸ τότε τὸ θεμέλιο κάθε πολιτισμένης ἀνθρώπινης κοινωνίας.

Ἡ Μακεδονία εἶναι γιὰ τοὺς ἱστορικοὺς καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους μιὰ μεγάλη πρόκληση. Ἡ ἀρχαία Πέλλα δὲν ἔχει ἀκόμη ἀποκαλυφθεῖ στὸ σύνολό της, τὸ μικρὸ τμῆμα της ποὺ ἔχει ὅμως ἀνασκαφεῖ μαρτυρεῖ γιὰ τὶς ἀρχαιολογικὲς ἐκπλήξεις ποὺ ἐπιφυλάσσει ἡ μακεδονικὴ γῆ. Ὑπάρχουν ἐπίσης οἱ «μακεδονικοὶ τάφοι», αὐτὰ τὰ μεγίστου καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος μνημεῖα, ποὺ εἶναι διάσπαρτα σὲ ὅλη τὴ Μακεδονία. Ὅρισμένοι ἱστορικοὶ τῆς τέχνης ἐξακολουθοῦν ν' ἀναζητοῦν τὶς ρίζες τῆς νεώτερης εὐρωπαϊκῆς ζωγραφικῆς στὴν Πομπηία. Καὶ μόλις πρὶν τρία χρόνια, ὅταν τὸ Μητροπολιτικὸ Μουσεῖο τῆς Νέας Ὑόρκης ἀγόρασε τὸ λεγόμενο κρατήρα τοῦ Εὐφρονίου, διατυπώθηκε ἡ ἄποψη ὅτι τώρα, μετὰ τὸ νέο αὐτὸ εὔρημα, ἡ ἱστορία τῆς τέχνης πρέπει νὰ ξαναγραφτεῖ. Χωρὶς νὰ εἶμαι οὔτε ἀρχαιολόγος οὔτε ἱστορικὸς τῆς τέχνης τολμῶ νὰ ὑποστηρίξω ὅτι ἡ ἀφετηρία τῆς νεώτερης εὐρωπαϊκῆς ζωγραφικῆς, ἰδιαίτερα μάλιστα τῆς βυζαντινῆς, βρίσκεται στὶς λαμπρὲς τοιχογραφίες τῶν «μακεδονικῶν τάφων». Βλέποντας κανεὶς σήμερα τὶς προσωπογραφίες στὴν ψευδοστοὰ τοῦ τάφου τῶν Λευκαδίων, ἐκεῖνον ποὺ ἀνέσκαψε καὶ μελέτησε ὁ Καθηγητὴς Φ. Πέτσας, νομίζει ὅτι βρίσκεται μπροστὰ στὸ τέμπλο ἑνὸς βυζαντινοῦ ναοῦ τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων. Κι ἐκείνη πάλι ἡ πρόκληση τοῦ ἄλλου τάφου τῶν Λευκαδίων, ποὺ τὸν ἀνέσκαψε ἡ Διευθύντρια τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης κ. Αἰκ. Ρωμιοπούλου, μὲ τὴν πολύχρωμη κι ἐπαναστατικὴ διακόσμησή του; Δὲν καταρρίπτει τὸ μῦθο ὅτι ἡ πολυχρωμία ἦταν ἄγνωστη στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ τέχνη καὶ δὲ φανερώνει ὅτι πολλοὶ «νεωτερισμοὶ» στὴ νεώτερη εὐρωπαϊκὴ ζωγραφικὴ ἔχουν τὴν ἡλικία τοῦ καταπληκτικοῦ αὐτοῦ μνημείου;

Δὲν ὑπάρχει τίποτε πρὸ γοητευτικὸ ἀπὸ τὸ νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ παρακολουθεῖ τὰ ψηλαφητὰ βήματα τῆς ἐπιστήμης γιὰ τὴν ἀνεύρεση τῆς ἀλήθειας. Τὸ 1972 εἶχε κυκλοφορήσει ὁ πρῶτος τόμος τοῦ βιβλίου *A History of Macedonia* τοῦ καθηγητῆ Ν. G. L. Hammond, στὸ ὁποῖο ἡ παλιὰ πρωτεύουσα τῶν Μακεδόνων βασιλέων, οἱ θρυλικὲς Αἰγές, ταυτίζονταν ὄχι μὲ τὴ σημερινὴ Ἐδεσσα, ἀλλὰ μὲ τὴ Βεργίνα. Ἡ ἄποψη τοῦ Hammond, ποὺ στηρίζεται σὲ μιὰ σειρά ἀποδεικτικῶν συλλογισμῶν καὶ στὴν παρατήρηση, μολονότι ἔγινε δεκτὴ μὲ πολλὴ ἐπιφύλαξη, ἔκανε μεγάλη αἴσθηση καὶ συζητήθηκε εὐρύτατα κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Β' Συμποσίου γιὰ τὴν Ἀρχαία Μακεδονία. Στὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ πέρασε ἀπὸ τότε,

ἦρθαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας τοῦ Καθηγητῆ Μ. Ἀνδρόνικου νὰ κάνουν τὴν ὑποθετικὴ ἐκείνη ἄποψη τοῦ Hammond σχεδὸν χειροπιαστὴ πραγματικότητα.

Ἐδῶ, στὴν εὐλογημένη γῆ τῆς Μακεδονίας, ἀπομένει λοιπὸν νὰ γίνει ἀκόμη πολλὴ δουλειά, καὶ περιμένουν μεγάλες καὶ σταθερές ἱκανοποιήσεις τὸν ἱστορικὸ καὶ τὸν ἀρχαιολόγο πὺ θὰ σκύψει μὲ στοργὴ κι ἐνδιαφέρον ἐπάνω της.

Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο, ἂν πραγματοποιηθεῖ στὸ πολὺ κοντινὸ μέλλον ἡ παλιὰ ἐκείνη ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος γιὰ τὴν ἐπέκταση τοῦ Διεθνoῦς Συμποσίου γιὰ τὴν Ἀρχαία Μακεδονία σὲ Διεθνῆς Συνέδριο γιὰ τὴ Μακεδονία, ὅποτε ἡ Μακεδονία, ἡ μιὰ καὶ ἡ ἐνιαία, ἡ ἀρχαία, ἡ μεσαιωνικὴ καὶ ἡ νεώτερη, ἡ ἀνέκαθεν ἑλληνικὴ, θὰ γίνει τὸ ἐπίκεντρο τοῦ διεθνoῦς ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος. Κι ἐδῶ, στὴ Θεσσαλονίκη, θὰ συναντιῶνται ἐρευνητῆς ἀπ' ὄλο τὸν κόσμο, οἱ ὅποιοι μέσα σ' ἓνα χῶρο φορτωμένο ἀπὸ ἱστορικὴ μνήμη καὶ μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα φιλίας καὶ εἰρήνης θὰ συζητοῦν τὰ πορίσματα τῆς προσωπικῆς τους ἐργασίας καὶ θὰ διευρύνουν τὰ ὄρια τῆς ἱστορικῆς γνώσης, πὺ θὰ πεῖ τὰ ὄρια τῆς ἀλήθειας. Καὶ πρέπει ὅλοι μας ν' ἀντιληφθοῦμε κάποτε ὅτι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ δύναμη τῆς ἀλήθειας μόνο μποροῦν νὰ βοηθήσουν ἀποτελεσματικὰ στὴν ὑπόθεση τῆς παγκόσμιας συνεργασίας. Πουθενὰ ἄλλοῦ ἴσως δὲν ἔχει ἀμεσότερη ἐφαρμογὴ ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη ὅσο στὴν προκείμενη περίπτωση: «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (8.32).

Κ. Μητσάκης

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου
Διευθυντῆς τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν
τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ - ABBREVIATIONS

A

AA (Arch.Anz.): Archäologischer Anzeiger

AAA: Athens Annals of Archaeology

AbhBerl: Abhandlungen der preuß. Akademie d. Wissenschaften zu Berlin

ΑΔ, Δελτ: Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον

AE: L'Année Épigraphique

AE, Ἀρχ. Ἐφημ. Arch.Eph.: Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς

AJ: The Archaeological Journal. London, Archaeological Institute of Great Britain and Ireland

AJA: American Journal of Archaeology

AJPh (AJP): American Journal of Philology

AJTH: American Journal of Theology

AM: Mitteilungen des deutschen Archäologischen Instituts. Athenische Abteilung (Athenische Mitteilungen)

Ann. Univ. Sofia: Annuaire de l'Université de Sofia

Année Epigr.: Année Epigraphique (dans la Revue Archéologique)

AP: Acta Philologica

App. Maced.: Appian Μακεδονική

Anat. St. (AS): Anatolian Studies

B

BCH: Bulletin de correspondance hellénique

BCSP: Bolletino del Centro Comuno di Studi Preistorici

BIA (BIABulg): Bulletin de l'Institut archéologique bulgare

BMC: British Museum Catalogue

BMQ: British Museum Quarterly

BS: Balkan Studies

BSA: British School at Athens, Annual

Bull. Épigr.: J. et L. Robert, Bulletin Epigraphique (dans la Revue des Études Grecques)

Bull. Inst.: Bulletin de l'Institut Russe de Constantinople

BZ: Byzantinische Zeitschrift

C

CAH: Cambridge Ancient History

CIG: Corpus Inscriptionum Graecarum

CIL: Corpus Inscriptionum Latinarum

CPhil., Class. Phil., CP: Classical Philology

D

DAI: G. Orivero, Documenti antichi dell Africa Italiana

DITT. Syll.: W. Dittenberger, Sylloge Inscriptionum Graecarum

E

ΕΕΦΣΠΘ: Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ESAR: T. Frank, An Economic Survey of Ancient Rome

F

FD, (FdD): Fouilles de Delphes

FGrHist: F. Jacoby, Fragmente der griechischen Historiker

FHG: C. Müller, Fragmenta Historicorum Graecorum

FOA (Fol. Arch.): Folia Archaeologica

G

GHI: M. N. Tod, *Greek Historical Inscriptions*

GI: Giornale Italiano di Filologia. Rivista trimestrale di Cultura. Napoli, Armanni.

GJ, GeoJ: Geographical Journal

GRBS: Greek, Roman and Byzantine Studies

H

HThR: Harvard Theological Review

HSCP, Harv. St. Cl. Phil.: Harvard Studies in Classical Philology

I

IG: Inscriptiones Graecae

IG Bulg.: Inscriptiones Graecae in Bulgaria

IGBR: G. Mihailov, Inscriptiones Graecae in Bulgaria Repertae

IGRom., IGRR: R. Cagnat, Inscriptiones Graecae ad Res Romanas Pertinentes

ILS: H. Dessau, Inscriptiones Latinae Selectae

IPE: Inscriptiones orae septentrionalis Ponti Euxini, 1885

J

JAOS: Journal of American Oriental Society

JdI: Jahrbuch des k. deutschen archäologischen Instituts

JHS (JHST): Journal of Hellenic Studies

JRS: Journal of Roman Studies

L

LCL: Loeb Classical Library

LSJ: Liddell-Scott-Jones, *Greek-English Lexicon*

M

MA: Le moyen âge. Revue trimestrielle d'histoire et de philologie, Paris, Albert et Bruxelles, Renaissance du Livre

MGH: Monumenta Germaniae Historica

MM: Madrider Mitteilungen

MRR: T.R.S. Broughton, *The Magistrates of the Roman Republic*, 1951-60

N

NA: Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde

O

OGIS: Orientis Graeci Inscriptiones Selectae

ÖJh: Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Instituts in Wien

P

ΠΑΑ: Πρακτικά Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ΠΑΕ: Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

PACA: Proceedings of the African Classical Association, 1958-

Patr. Graec., P.G.: Migne, *Patrologia Graeca*

PIR: Prosopographia Imperii Romani

PPS, (*Proc. Phil. Soc.*): Proceedings of the American Philosophical Society

ProcPS: Proceedings of the Prehistoric Society

R

RA: Revue archéologique

RE: Realencyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft

REA: Revue des études anciennes

REG: Revue des études grecques

REI: Revue des Études Indoeuropéennes

RevPhil: Revue de philologie, de littérature et d'histoire anciennes

RHR: Revue de l'Histoire des Religions

RömMitt, RM: Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts, Römische Abteilung

RSL: Rivista di Studi Liguri. Bordighera, Inst. international d'Études ligures

S

SALS: Samothrace, Excavations Conducted by the Institute of Fine Arts, New York University

SBBerl: Sitzungsberichte (Sb) d. kgl. preuß. Akademie d. Wiss.

SEG: Supplementum Epigraphicum Graecum

SG: Samothrace, a Guide to the Excavations and Museum

SIG: W. Dittenberger, Sylloge Inscriptionum Graecarum

Syll³: W. Dittenberger, Sylloge Inscriptionum Graecarum

T

TAPA: Transactions of the American Philological Association

TGF, Trag. Graec. Frag.: A. Nauck, *Tragicorum Graecorum Fragmenta*³, 1889

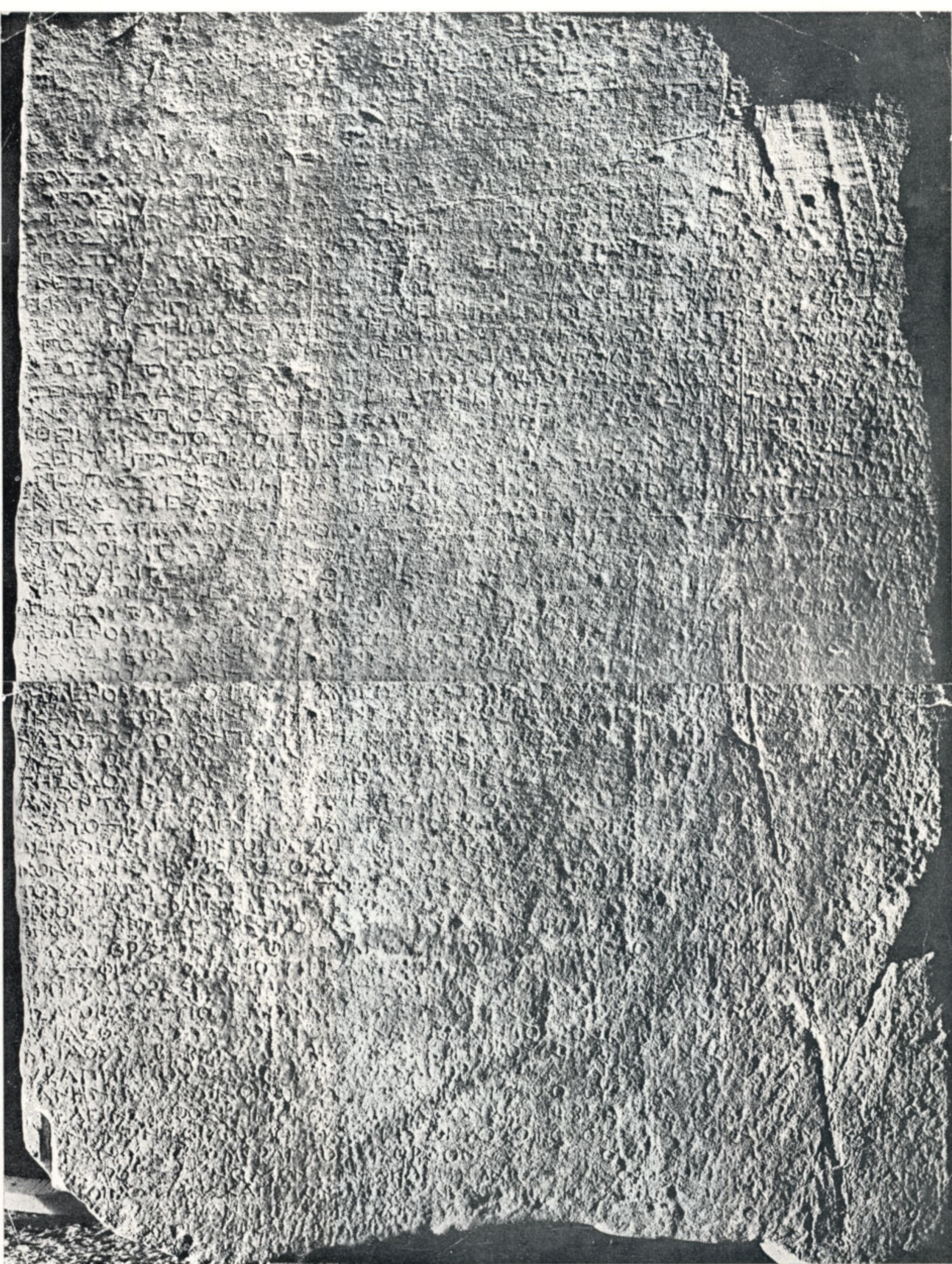
TT, Türk Tar Derg: Türk Tarih, Arkeologiya va Etnografya Dergisi

Z

ZNTW: Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft

Εικ. 6. Κιθαρωδὸς Ἀπόλλων. Μουσεῖον Πέλλης.

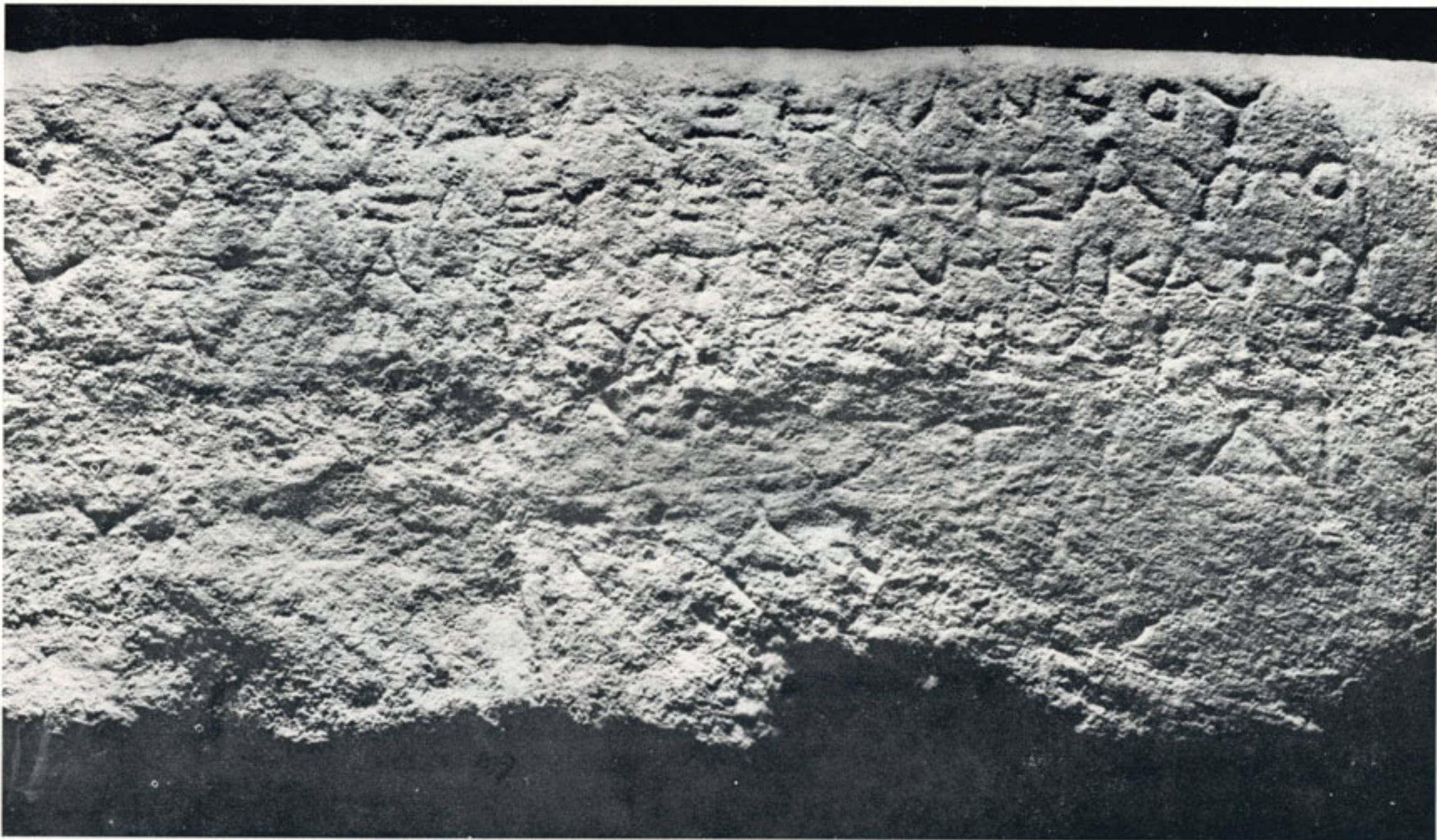
Εικ. 8. Ἡ ἐνεπίγραφος_στήλη.

α

β

Εικ. 9α,β. Ἐπιγραφαι τῆς δεξιᾶς στενῆς πλευρᾶς.

Είκ. 9β. Ἐπιγραφή τῆς δεξιᾶς στενῆς πλευρᾶς. (Λεπτομέρεια).

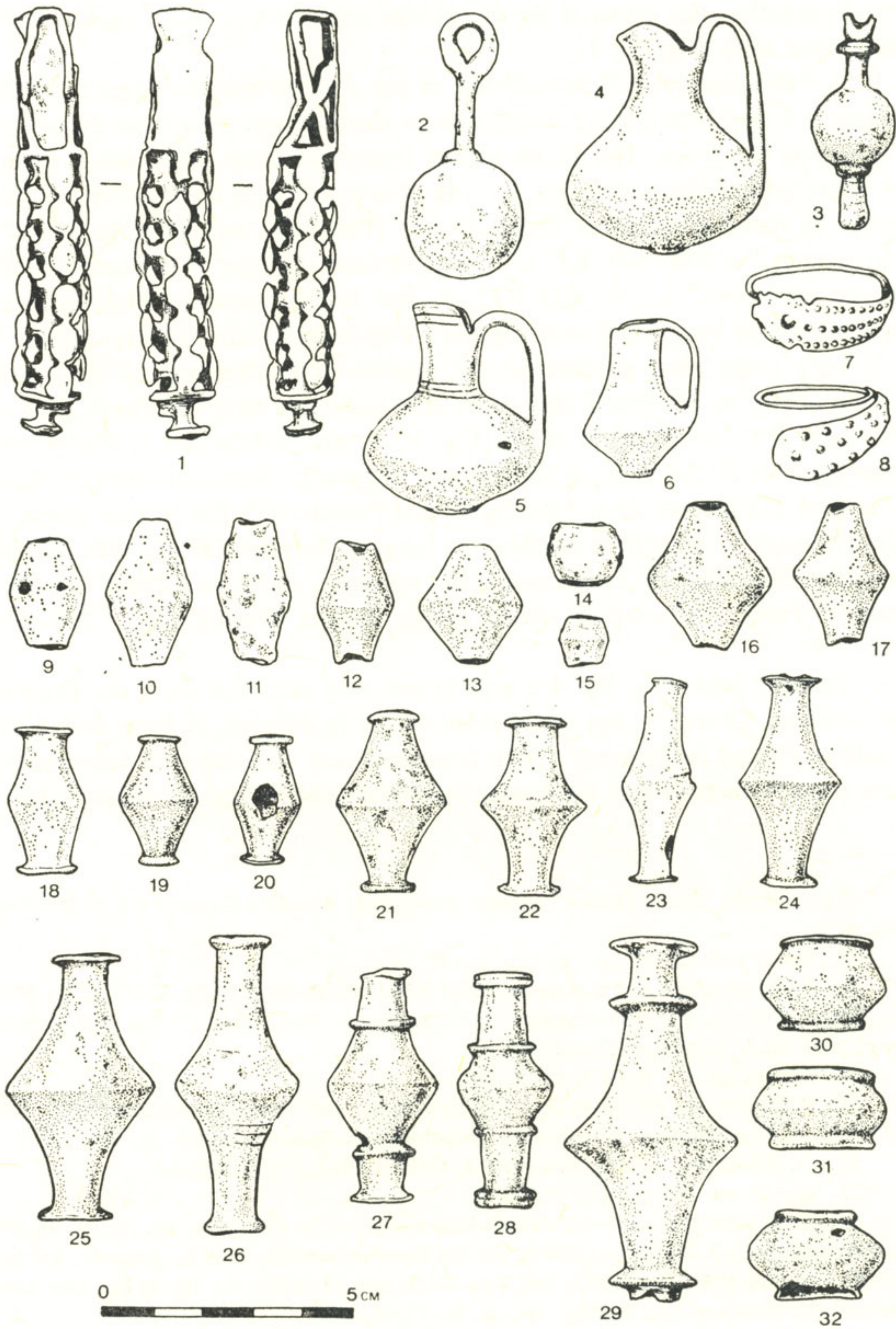

Fig. III. Early Iron Age bronze objects from Potidaea in the Ashmolean Museum, Oxford.

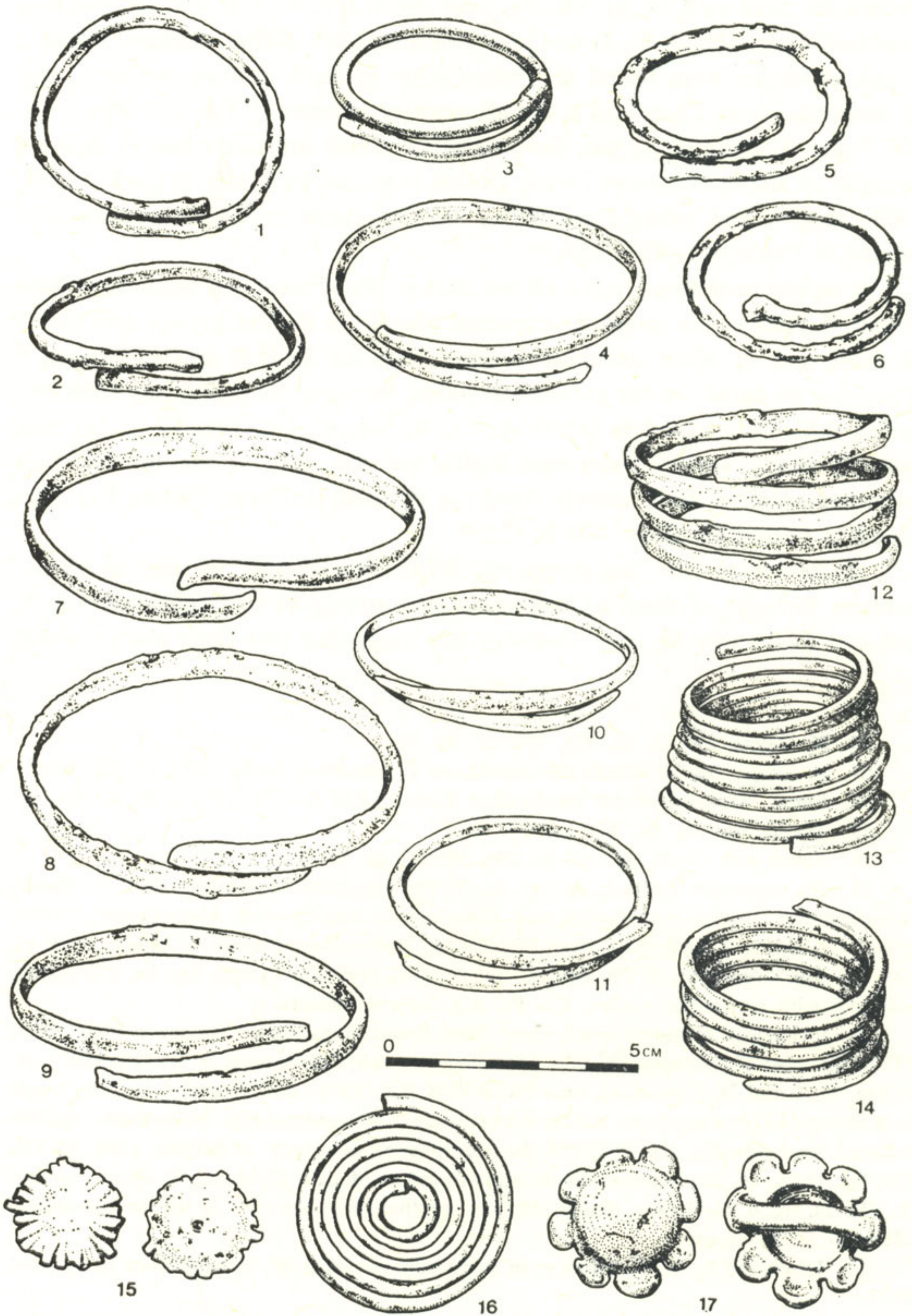

Fig. IV. Early Iron Age bronze objects from Potidaea in the Ashmolean Museum, Oxford.

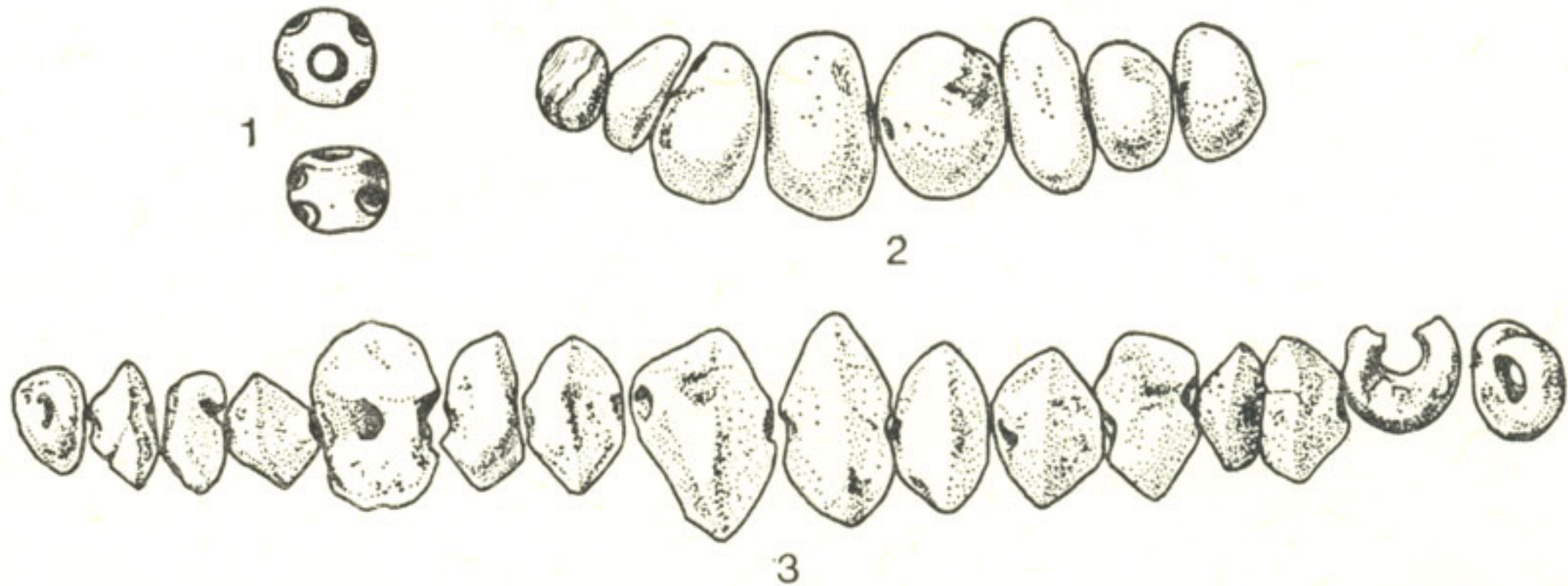
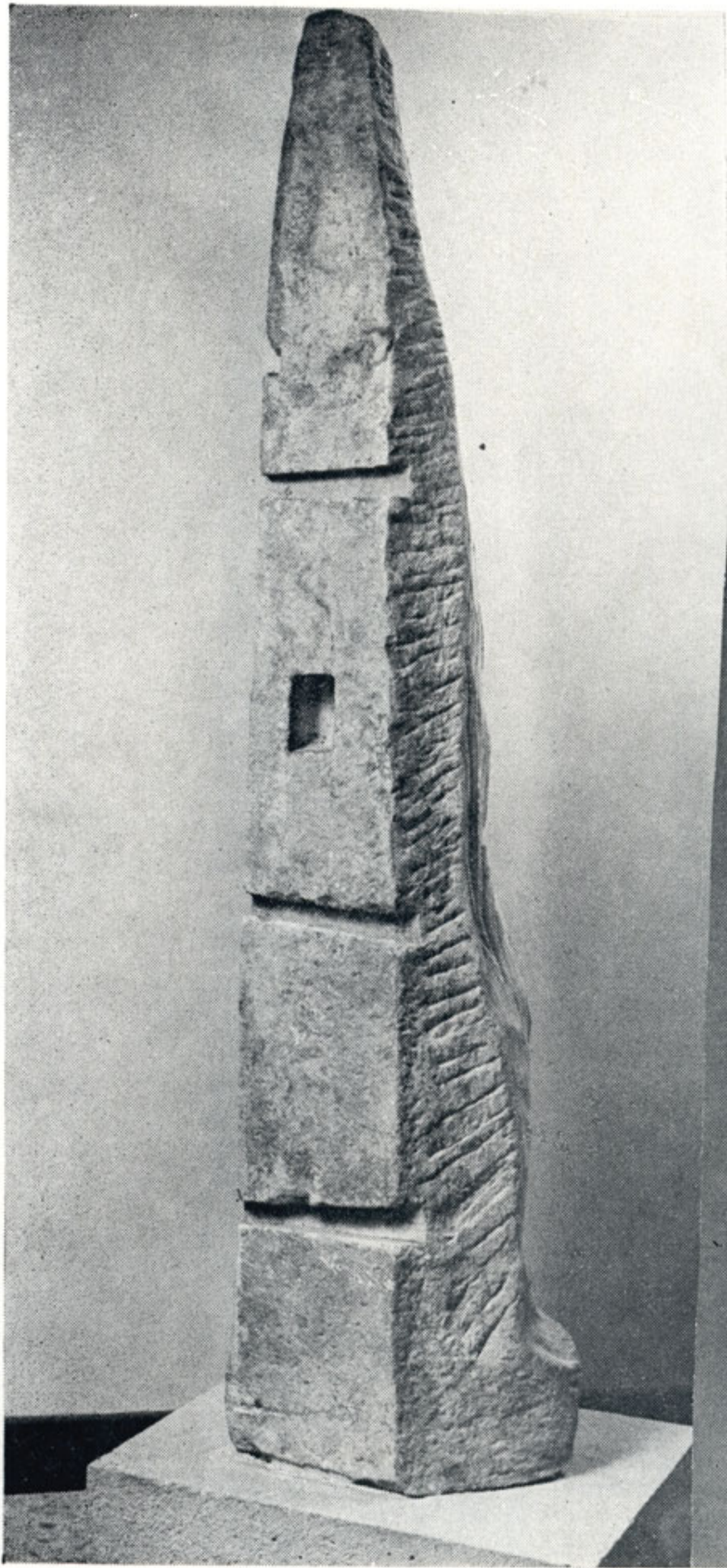

Fig. V. Early Iron Age glass(1), carnelian(2), and amber(3) beads from Potidaea in the Ashmolean Museum, Oxford.

Πίν. 1.

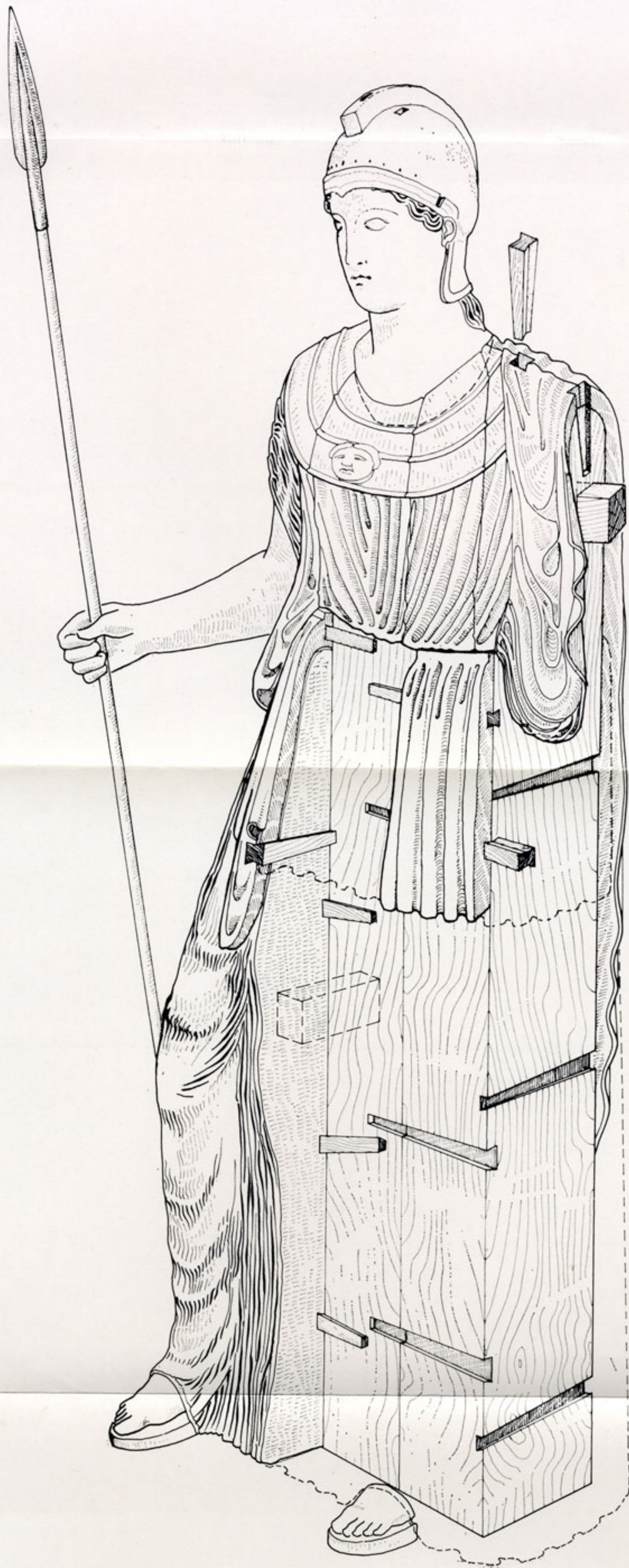

α

β

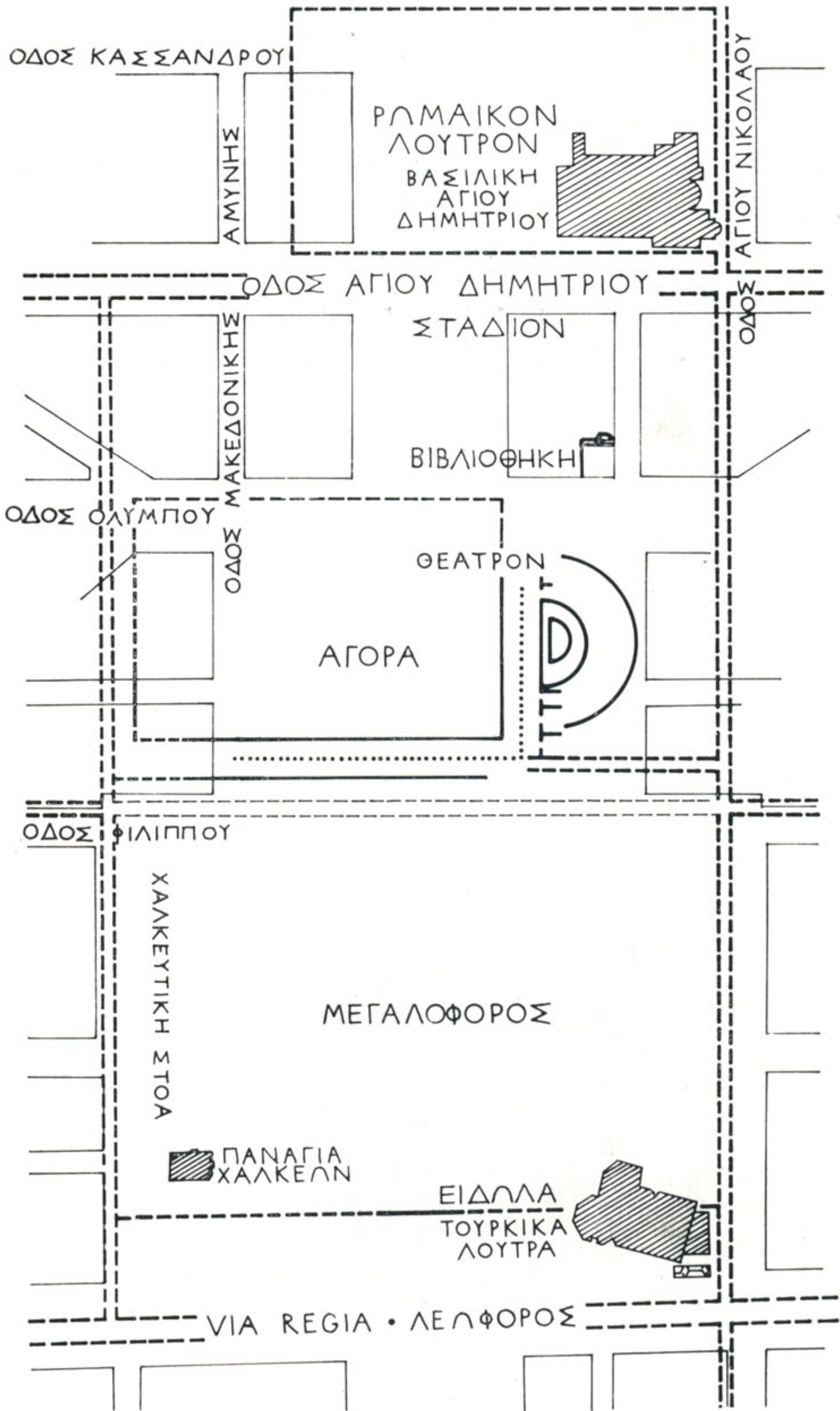
Πίν. 7. α β

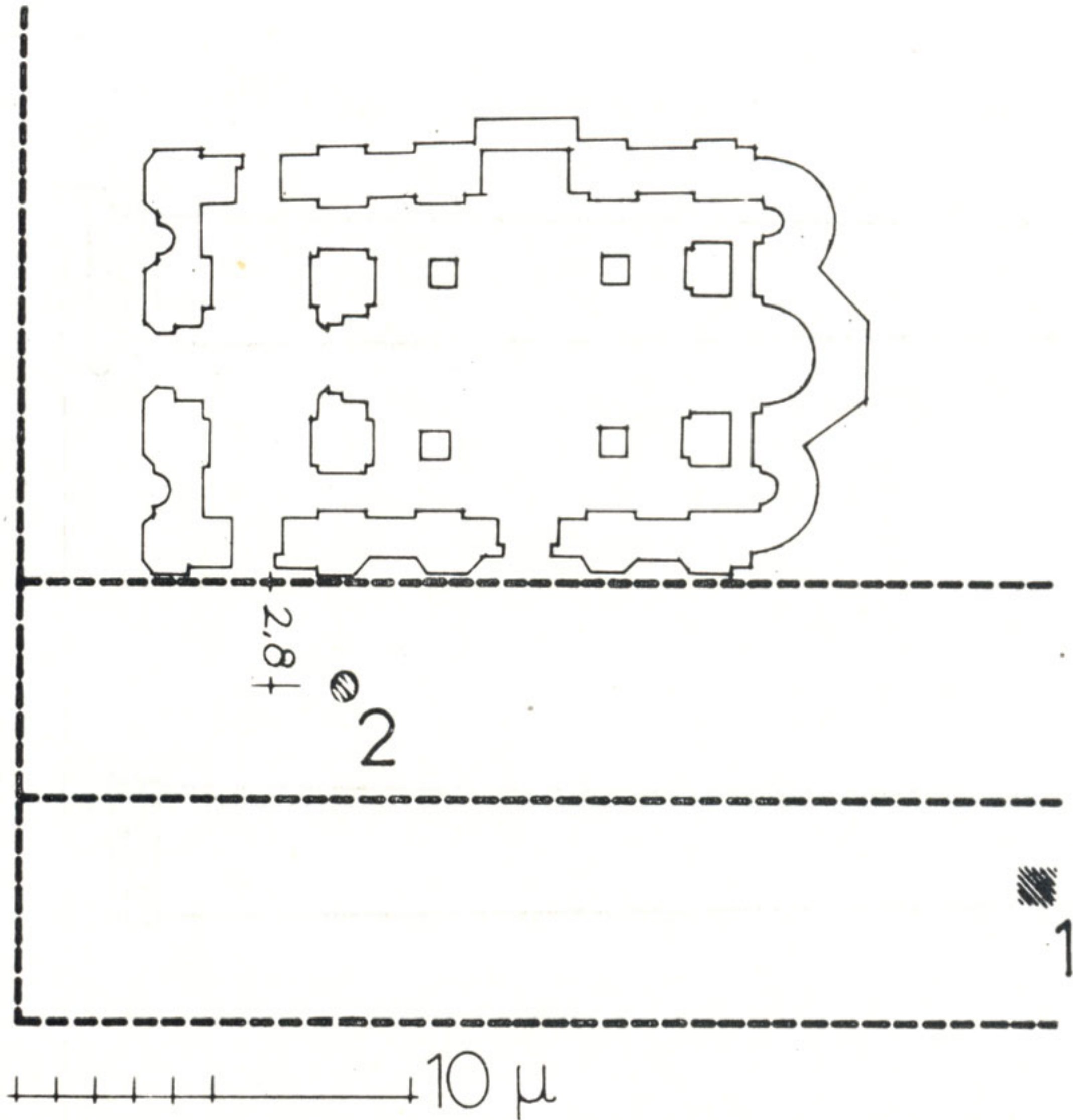
Πίτ. 9.

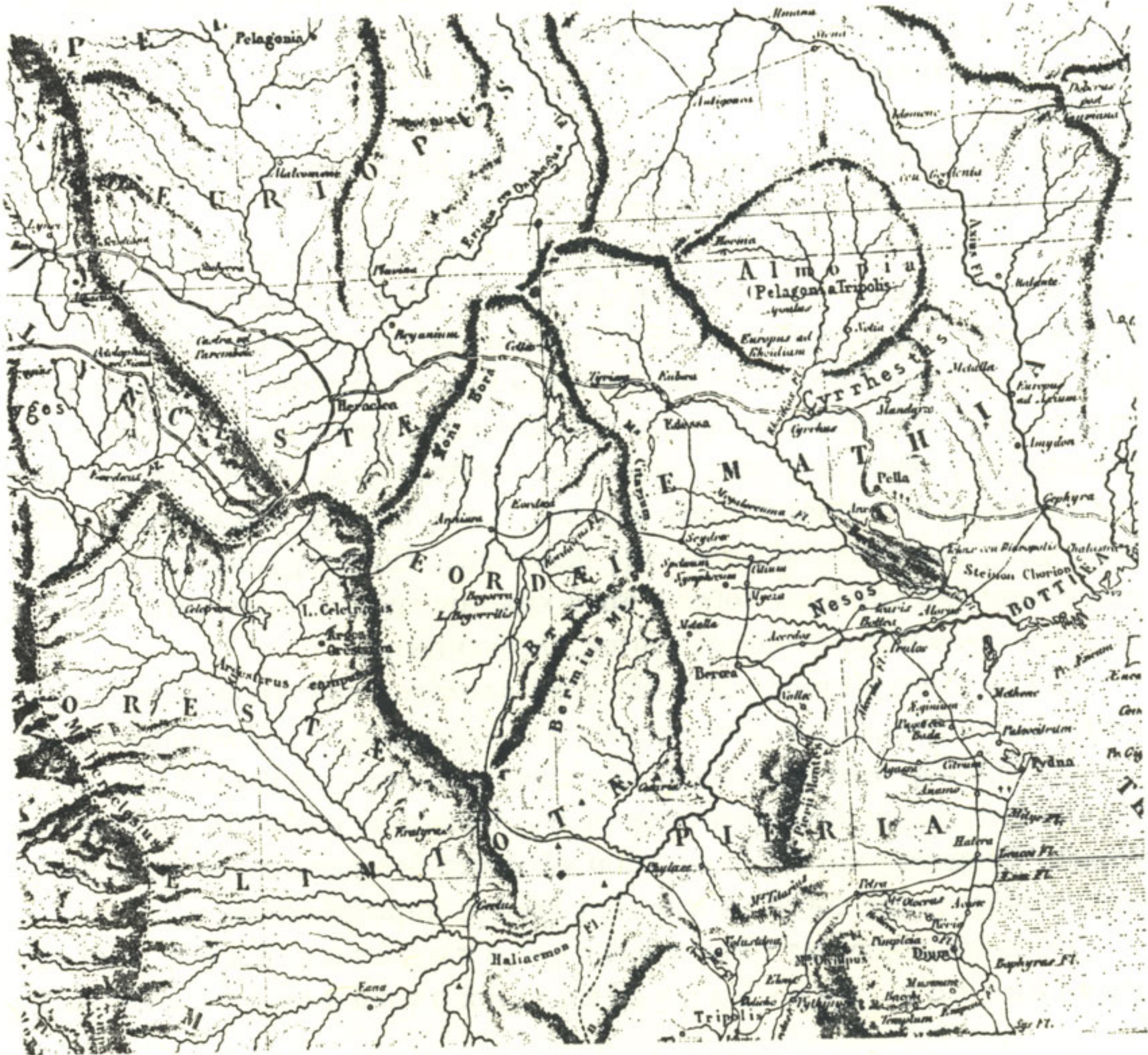
Pl. 1. La tombe VI de Kozani.

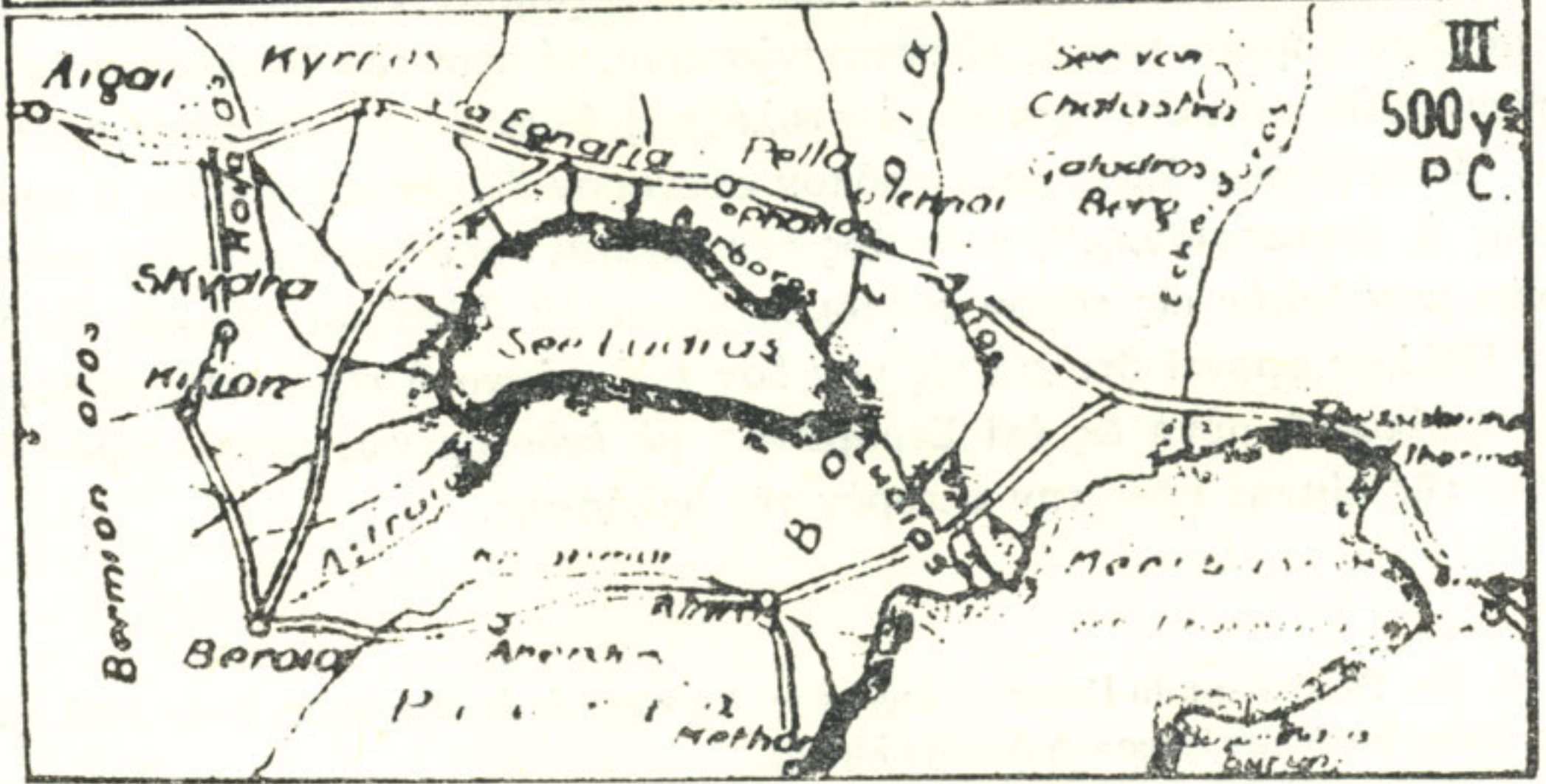
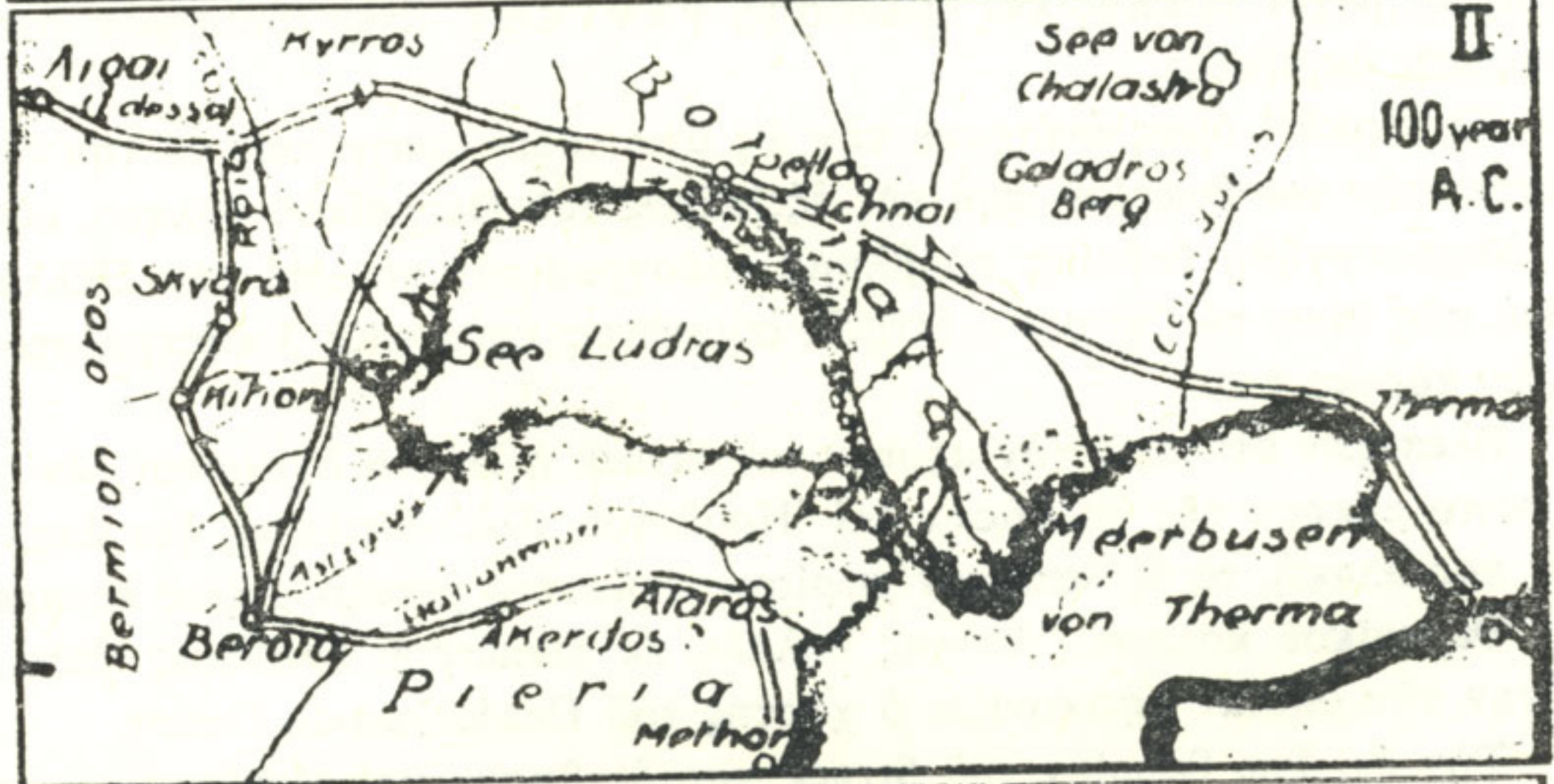
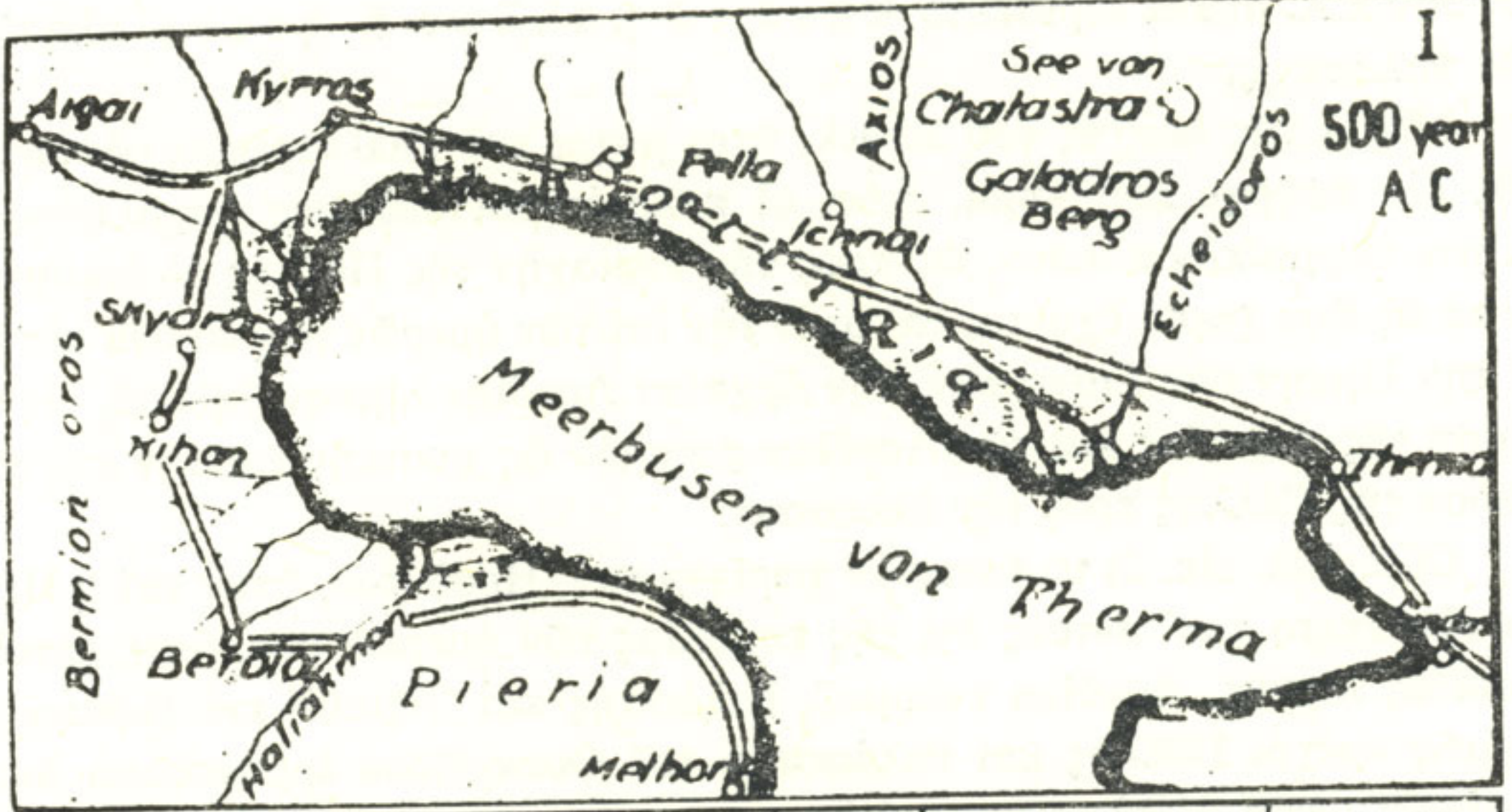
Σχ. 1. Τοπογραφικό διάγραμμα του συγκροτήματος της Ἀγορᾶς τῆς Θεσσαλονίκης.

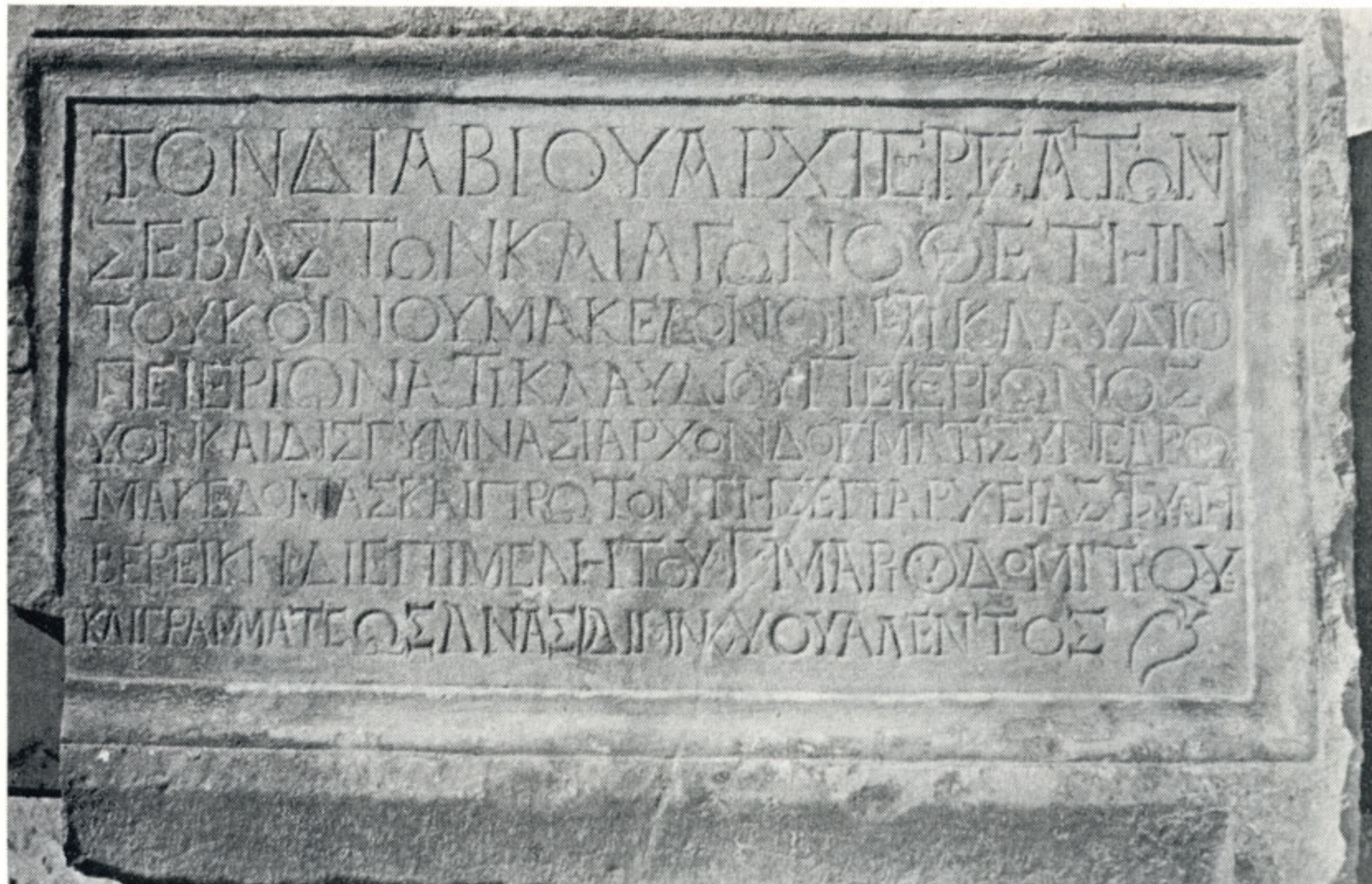
Σχ. 2. Ὁ αὐλόγυρος τῆς Παναγίας τῶν Χαλκέων καὶ ἡ θέση τῆς ὑπόγειας στοᾶς.
 1) Τμῆμα κτιστῆς καμάρας. 2) Στόμιο πηγαδιοῦ.

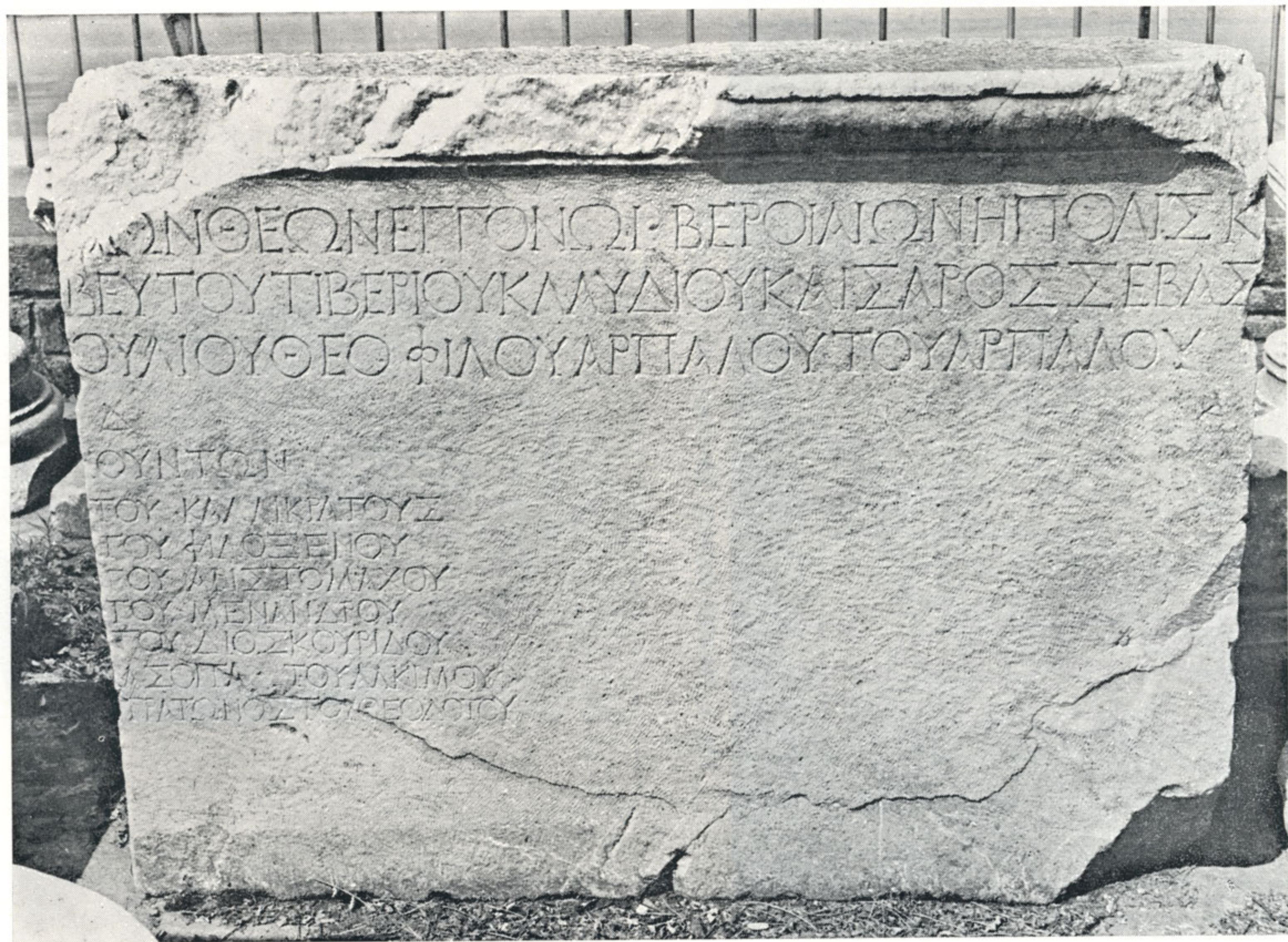
Εἰκ. 2. Χάρτης τοῦ Desdevises-du-Dezert, ἔτους 1862.

Εἰκ. 3. Οἱ τρεῖς χάρται τῆς ἐξελίξεως τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, κατὰ τὸν A. Struck.

Είκ. 1. Μουσείο Βεροίας. Έπιγραφή. Άρ. Κατ. Α 504.

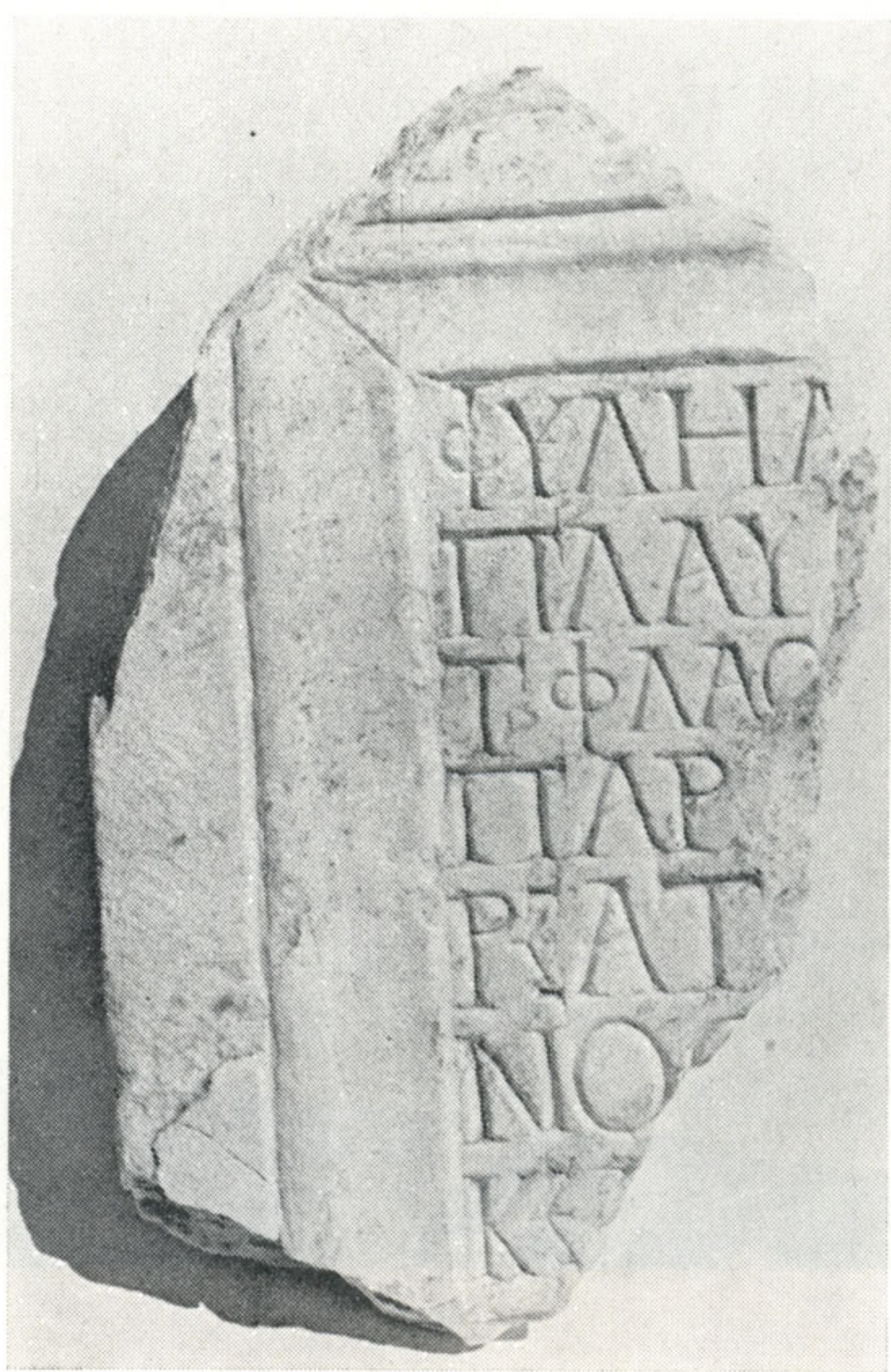

ΩΝ ΘΕΩΝ ΕΠΙ ΤΟΝ ΩΙ ΒΕΡΟΙΑΩΝ Η ΠΟΛΙΣ Κ
ΒΕΥ ΤΟΥ ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΑΙ ΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣ
ΤΟΥ ΝΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΑΡΤΠΑΛΟΥ ΤΟΥ ΑΡΤΠΑΛΟΥ
Δ
ΟΥΝ ΤΩΝ
ΤΟΥ ΚΑΛΙΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΥ
ΤΟΥ ΑΝΙΣΤΟΜΑΧΟΥ
ΤΟΥ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ
ΤΟΥ ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΔΟΥ
ΑΙ ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΑΚΙΜΟΥ
ΠΑΤΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΡΕΟΑΣΤΟΥ

Είκ. 3. Μουσείο Βεροίας. Έπιγραφή. Άρ. Κατ. Α 104.

Pl. 1. Dédicace de Larisa au héros Poliphylax.

Εικ. 2. Μουσείο Βεροίας. Ἐπιγραφή. Ἄρ. Κατ. Λ 264.